

СОКОЛОВСЬКИЙ М. В.,

доцент

(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 343.13

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.53>**ВИКОРИСТАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ТЕРОРИСТИЧНИХ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ**

У статті досліджується питання змісту окремих правових категорій щодо використання конфіденційної співпраці органом досудового розслідування. З'ясовано, що «конфіденційне співробітництво» як процесуальний інструмент доказування у кримінальному процесі потребує подальших доктринальних напрацювань з одночасними системними змінами у кримінальному процесуальному законодавстві.

До теперішнього часу у вітчизняному законодавстві, в тому числі у Кримінальному процесуальному кодексі України, відсутнє визначення «конфіденційного співробітництва». Таке ставлення законодавця до унормування правовідносин, пов'язаних із конфіденційним співробітництвом, призводить до накопичення та не вирішення цілого ряду проблем, спектр яких охоплює питання залучення до конфіденційного співробітництва осіб, гарантій їх діяльності, матеріального забезпечення, визначення відповідальності за протиправні діяння, які вони вчинили, процедури використання конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні.

У статті досліджується інститут використання конфіденційного співробітництва під час документування терористичних кримінальних правопорушень. Надано авторське бачення сутності поняття «конфіденційне співробітництво» у межах кримінального провадження.

В роботі наведено зарубіжний досвід використання конфіденційного співробітництва задля можливості його застосування у вітчизняній практиці. Виділені та обгрунтовані переваги щодо використання конфіденційного співробітництва слідчим та оперативними співробітниками при розслідуванні терористичних кримінальних правопорушень. Запропоновані відповідні зміни до законодавства України, що мають на меті усунути наявну правову невизначеність. Це, у свою чергу, сприятиме розвитку нормативних положень щодо соціального та правового захисту конфідентів, діяльність яких спрямована на викриття терористичних організацій.

Запропоновано розробити та прийняти Закон України «Про конфіденційне співробітництво», в рамках якого визначити підстави та процедуру встановлення, закріплення та завершення конфіденційного співробітництва, визначення прав та обов'язків суб'єктів, їх загального правового статусу (в тому числі, заходів забезпечення безпеки), матеріальної винагороди, компенсації витрат тощо в результаті виконання завдань під час конфіденційного співробітництва, відповідальності за неналежну організацію вказаної діяльності тощо.

Ключові слова: негласні слідчі (розшукові) дії, конфідент, конфіденційне співробітництво, слідчий, залучення до конфіденційного співробітництва, терористичні кримінальні правопорушення.

Sokolovskiy M. V. The use of confidential cooperation in the investigation of terrorist criminal offenses

The article examines the issue of the content of individual legal categories regarding the use of confidential cooperation by a pre-trial investigation body. It is found that "confidential cooperation" as a procedural tool of evidence in criminal proceedings requires further doctrinal developments with simultaneous systemic changes in criminal procedural legislation.

To date, domestic legislation, including the Criminal Procedure Code of Ukraine, does not contain a definition of "confidential cooperation." This attitude of the legislator to the regulation of legal relations related to confidential cooperation leads to the accumulation and failure to resolve a number of problems, the spectrum of which covers the issues of involving persons in confidential cooperation, guarantees for their activities, material support, determining liability for illegal acts committed by them, and the procedure for using confidential cooperation in criminal proceedings.

The article examines the institution of using confidential cooperation when documenting terrorist criminal offenses. The author's vision of the essence of the concept of "confidential cooperation" within the framework of criminal proceedings is presented.

The article presents foreign experience in the use of confidential cooperation for the purpose of its application in domestic practice. The advantages of using confidential cooperation by investigators and operational officers in the investigation of terrorist criminal offenses are highlighted and substantiated. Relevant amendments to the legislation of Ukraine are proposed, which are aimed at eliminating the existing legal uncertainty. This, in turn, will contribute to the development of regulatory provisions on the social and legal protection of informants, whose activities are aimed at exposing terrorist organizations.

It is proposed to develop and adopt the Law of Ukraine "On Confidential Cooperation", within the framework of which to determine the grounds and procedure for establishing, consolidating and terminating confidential cooperation, determining the rights and obligations of subjects, their general legal status (including security measures), material remuneration, compensation for expenses, etc. as a result of performing tasks during confidential cooperation, liability for improper organization of the specified activity, etc.

Key words: *unspoken investigative (search) actions, confidant, confidential cooperation, investigator, involving person in confidential cooperation, terrorist criminal offenses.*

Постановка проблеми. Незважаючи на суттєві зміни у підходах до завдань правоохоронних, контррозвідувальних та розвідувальних органів, використання конфідентів залишається одним з ефективних засобів діяльності правоохоронних органів та спеціальних служб будь-якої країни, у тому числі при виявленні, попередженні та розслідуванні терористичних кримінальних правопорушень.

Разом з тим, практика використання такого інституту набула своїх особливостей, на формування яких вплинули становлення та розвиток національних правових систем. Під час реформування кримінального процесуального законодавства в Україні, зокрема, при запровадженні інституту негласних слідчих (розшукових) дій в кримінальне судочинство, а також при внесенні змін до нормативних актів, що визначають правові засади організації оперативно-розшукової, контррозвідувальної та розвідувальної діяльності в Україні, комплексність проблематики конфіденційного співробітництва не була врахована. Це призвело до певної термінологічної та змістовної плутанини при характеристиці конфіденційного співробітництва, в тому числі у кримінальному провадженні. Аналізуючи фахову юридичну літературу

можна дійти висновку, що сьогодні науковцями використовуються також такі поняття як «негласне співробітництво», «конфіденційна співпраця», «агентурна» або «конспіративна» робота, а за суб'єктами – цілий ряд термінів для визначення осіб – агенти, інформатори, негласні співробітники (штатні та позаштатні), конфіденційні співробітники (конфіденти).

При цьому, у кримінальному процесуальному та оперативно-розшуковому законодавстві сутність та загальні засади конфіденційного співробітництва не визначені. Тому актуальність обраної теми обумовлена цілковитою відсутністю як нормативного визначення поняття «конфіденційне співробітництво», так і основних вимог, що висуваються до конфідентів при їх залучення для вирішення основних завдань кримінального провадження.

До того ж, слідчі підрозділи все частіше використовують конфідентів під час розслідування різних категорій кримінальних правопорушень, створюючи практику застосування цього процесуального інструменту із дефіцитом його теоретичного осмислення. У свою чергу, законодавча неврегульованість спричиняє загрозу визнання допустимими доказів, одержаних за допомогою залучення конфідентів [1, с. 141]. З урахуванням викладеного, можна резюмувати: нормативно-правова регламентація використання конфіденційного співробітництва в Україні під час розслідування терористичних кримінальних правопорушень потребує суттєвого удосконалення.

Метою статті є спроба надання конкретних пропозицій стосовно використання конфіденційного співробітництва при розслідуванні терористичних кримінальних правопорушень; дослідження поняття «конфіденційне співробітництво» у контексті ст. 275 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), а також формулювання рекомендацій щодо внесення відповідних змін до чинного законодавства України на підставі детального аналізу теоретичних і практичних напрацювань, наукових публікацій та інших релевантних інформаційних джерел.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням окремих питань, пов'язаних з тероризмом, а також пошуком шляхів якісного удосконалення правових та організаційних засад протидії терористичним кримінальним правопорушенням, займалися такі вчені як Баличев О., Білевський П., Демидова Л., Користін О., Костенецький В., Криворучко І., Кубальський В., Ленко М., Некрасов В., Погорецький М., Семикін М., Чернявський С., Чорний Г. та інші відомі правознавці.

Не зменшується науковий інтерес до проблематики правових засад та тактичних особливостей проведення негласних слідчих (розшукових) дій, використання їх результатів, забезпечення прав людини та судового контролю за їх здійсненням, свідченням чого є численні наукові розвідки Аркуши Л., Багрія М., Бараненка Б., Білічак В., Гриненка С., Глушкова В., Грібова М., Давидюка М., Дроздова О., Никифорчука Д., Поллоховича О., Сергєєвої Д., Тагієва С., Талалає Д., Шаренко С., Шепітька В. тощо.

Окремі питання використання конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні досліджували такі вчені / правозастосовники як М. Лотоцький, В. Гончаров, М. Перепелиця, О. Соколов, С. Єськов, Ю. Гекова, С. Мороз, О. Світлицький, В. Берназ, М. Погорецький, М. Багрій, В. Луцик, В. Уваров, Д. Талалає та інші. Пропозиції щодо розуміння сутності та змісту понятійного апарату при використанні конфідентів під час досудового розслідування були висвітлені в наукових працях П. Горбенка, В. Тертишника, Н. Гольдберг, Д. Сергєєвої, К. Антонова, С. Тагієва тощо.

Виклад основного матеріалу. З давніх часів правоохоронні, розвідувальні та контррозвідувальні органи всіх держав світу таємно використовували послуги осіб, які погоджувалися на засадах конспірації здобувати та надавати їм необхідну інформацію, негласно створювати умови, необхідні для проведення певних дій, заходів, операцій тощо. Попри стрімкий розвиток науки та техніки, значні досягнення в галузі інформаційних технологій, інтенсивну інформатизацію суспільства, зазначений вид діяльності залишається основним засобом попередження та виявлення злочинів, а в низці випадків – і їх розслідування [2, с. 84].

В той же час, не зважаючи на важливе значення використання правоохоронцями негласної добровільної допомоги осіб у протидії злочинності, і зокрема, під час досудового

розслідування терористичних кримінальних правопорушень, на сьогодні в законодавстві України відсутнє єдине нормативно закріплене визначення поняття, що характеризує використання конфідентів. Основні норми, котрі регламентують процедуру використання конфіденційного співробітництва в рамках кримінального провадження, сформульовані у ст. 275 КПК. Зміст останньої має доволі абстрактний і неоднозначний характер, а також не містить формулювання терміну «конфіденційне співробітництво» й основних вимог (критеріїв), дотримання яких є необхідною умовою для залучення конкретної особи до такої співпраці.

Таким чином, у разі відсутності належного тлумачення та розуміння сутності цього інструменту доказування було б хибно будувати правову площину його використання. Втім, залучення конфідентів при розслідуванні терористичних кримінальних правопорушень є важливим засобом доказування, у тому числі на стадії готування до злочинів. Це обумовлено тим, що вчинення терористичних кримінальних правопорушень пов'язано із використанням методів конспірації. Крім того, участь у терористичних злочинах приймають співробітники правоохоронних органів, які знають методи та способи виявлення та документування кримінальних правопорушень. Це, у свою чергу, ускладнює отримання упережувальної інформації із використанням технічних засобів, а в деяких випадках одержання інформації про підготовку терористичних злочинів без використання конфідентів взагалі є неможливим.

Надання можливості використовувати конфіденційне співробітництво під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), з одного боку, суттєво розширило можливість залучення широкого спектру напрацювань оперативних підрозділів для збирання даних про факти готування та вчинення кримінальних правопорушень, а з іншого – поклато на слідчих, співробітників оперативних підрозділів обов'язок професійного володіння цими «інструментами», оскільки невміле їх застосування може призвести як до порушення прав людини під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, так і до притягнення до відповідальності співробітників правоохоронних органів, що допустили порушення закону під час їх здійснення [3, с. 6].

У теперішній час деякі науковці вважають, що виключне право залучати особу до конфіденційного співробітництва має слідчий або оперативний працівник, який виконує доручення слідчого, прокурора [4, с. 458].

На думку інших фахівців, відповідно до положень чинного законодавства конфіденційне співробітництво не може розглядатися як окрема негласна слідча (розшукова) дія. Крім того, слідчий не має повноважень на прийняття рішення про залучення особи до конфіденційного співробітництва, оскільки це не передбачено ані КПК України, ані іншими законами. Вказані факти однозначно мають оцінюватися як такі, що є порушенням положень п. 2 ч. 3 ст. 87 КПК та ч. 2 ст. 19 Конституції України, а одержані докази як недопустимі [5, 380]. Автори науково-практичних коментарів до КПК України також зазначають, що слідчий не може встановлювати конфіденційне співробітництво з особами, оскільки він не наділений таким правом чинним законодавством України [6, с. 601].

Разом з тим, вищенаведений підхід є неоднозначним та спірним. Так, законодавець виділяє дві форми використання слідчим конфіденційного співробітництва у кримінальних провадженнях: 1) використання інформації, отриманої внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами; 2) залучення цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій [7].

Тобто, буквально тлумачення ст. 275 КПК дозволяє стверджувати, що правом на використання конфіденційного співробітництва в рамках кримінального провадження наділений виключно слідчий, і будь-яких винятків КПК щодо цього не містить. Така позиція підтверджується практикою, адже залучення та подальша співпраця конфідентів у кримінальному провадженні тривалий час здійснюються слідчими, але встановлення конфіденційного співробітництва використовується виключно для проведення НСРД.

Також, згідно з постановою Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (справа № 501/740/18), залучення до конфіденційного співробітництва не є різновидом

НСРД, а лише складовим елементом їх проведення, що вбачається з положень ч. 2 ст. 246 КПК, де перераховуються види НСРД, котрі можуть проводитися у справах про тяжкі та особливо тяжкі злочини, серед яких залучення до конфіденційного співробітництва відсутнє. Таке залучення є лише засобом проведення різних видів НСРД [8]. Аналізуючи вказану постанову можна зробити висновок – відсутність у слідчого на законодавчому рівні права встановлювати конфіденційні відносини в інший спосіб призведе до потенційного не притягнення особи до кримінальної відповідальності, оскільки певні докази будуть визнані недопустимими.

На думку інших юристів, норма ст. 275 КПК не дає чіткої відповіді на запитання: хто має встановлювати таке конфіденційне співробітництво – слідчий або оперативний працівник? Адже законодавець мав на увазі, що слідчий наділяється правом використання результатів конфіденційного співробітництва у процесі розкриття злочину та як доказів під час судового розгляду [9, с. 362]. Вбачається, що зазначений підхід щодо не використання конфіденційного співробітництва слідчим є спірним, а особливо під час розслідування терористичних кримінальних правопорушень.

Так, при розслідуванні вказаної категорії правопорушень важливим джерелом доказів підготовки / вчинення злочину є фізична особа, яка має інформацію про терористичне кримінальне правопорушення. Втім, вона може не довіряти або через інші причини не бажати співпрацювати з оперативними співробітниками, але готова негласно (на засадах конспіративності та конфіденційності) співпрацювати виключно зі слідчим для виконання завдань кримінального провадження.

Крім того, незрозуміло, яким чином оперативні підрозділи можуть проводити будь-які процесуальні дії, а також користуватися процесуальними інструментами доказування без попередньо отриманого доручення слідчого чи прокурора, наданого в порядку ст. 41 КПК. З іншого боку, навіть за наявності такого доручення, керуючись положеннями ч. 1 ст. 41 КПК оперативний співробітник матиме право проводити лише слідчі (розшукові) дії та НСРД.

Також, одним із доводів щодо необхідності надання права залучати конфідентів саме слідчими є те, що під час розслідування терористичних кримінальних правопорушень вкрай важливим фактором є «час». Тобто за період, поки слідчий складає доручення на встановлення конфіденційних відносин, яке направляється до оперативного підрозділу, потрапляє на розгляд до РСО, а також розписується керівництвом, може бути вчинено наступний терористичний акт, у тому числі із загибеллю людей.

Таким чином, доцільно погодитись із думкою про те, що використання конфіденційного співробітництва, передбаченого ст. 275 КПК, як проведення самостійної НСРД, може забезпечити сторону обвинувачення важливою для цілей досудового розслідування інформацією у вигляді різних джерел доказів та гарантувати конфіденту таємність встановлених зі співробітниками правоохоронних органів відносин [10, с. 22].

Досліджуючи негласні способи збирання доказів у США та деяких західноєвропейських країнах, можна відзначити цікавий досвід Управління по боротьбі з наркотиками США (DEA), який є слідчим органом Департаменту юстиції. Для позначення всіх негласних співробітників у документах DEA використовують узагальнений термін «конфіденційне джерело» (CS – confidential source). Конфіденційне джерело – це особа, яка за вказівкою конкретного агента DEA, за винагороду або без неї, надає відомості щодо незаконного обігу наркотиків чи послуги під час розслідування незаконних операцій у цій сфері. Для визнання особи конфіденційним джерелом DEA висувають такі вимоги: наявність розвідувальних можливостей для надання DEA реальної допомоги в поточному або майбутньому розслідуванні; у межах виконання поставлених завдань протиправна діяльність особи має відповідати розумній необхідності та в жодному разі не компрометувати інтереси і діяльність DEA; така особа погоджується на виконання відповідної інструкції, що необхідно для ефективного використання її послуг [2, с. 88].

У цьому контексті цікавим є досвід США із залучення до негласного розслідування співпрацюючих свідків. Співпрацюючий свідок – це, в першу чергу, особа, яка вчинила

будь-який злочин, здебільшого не тяжкий. Якщо такого свідка затримано за підозрою у вчиненні злочину (у нього вилучена зброя, наркотики тощо), йому роз'яснюють конституційні права, негативні кримінально-правові наслідки затримання та інформують про інші відомі факти або події (наприклад, результати аудіо/відеозапису, прослуховування телефону і т.д.). Названі факти спрямовані на те, щоб пред'явити особі обвинувачення та реально продемонструвати їй те, що вона є злочинцем, і це буде доведено в суді. Особі призначають покарання, що негативно позначиться на її подальшому житті, дітях, сім'ї, роботі, ідеалах тощо. У зв'язку з чим їй пропонують співробітництво із правоохоронними органами.

Якщо правоохоронці домовилися з підозрюваним стосовно його співробітництва як співпрацюючого свідка (це здійснюється у присутності адвоката затриманого), то після відповідної процедури підписання угоди, наступного разу зв'язок (зустріч) відбувається в іншому місці за попередньою домовленістю. Основною умовою поведінки співпрацюючого свідка в суді є розкаяння, визнання себе винним, надання правдивих свідчень проти інших осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів. Після цього суддя роз'яснює, що співпрацюючий свідок може отримати незначне покарання або повністю буде звільнений від покарання. Також не виключається можливість отримання співпрацюючим свідком винагороди [11, с. 58].

Отже, у США використання негласного співробітництва є усталеною практикою. В Україні та США існує досвід залучення до негласного співробітництва з використанням компрометуючих матеріалів. Проте наявні й суттєві відмінності: у США – це цілком офіційна, передбачена законом процедура. Негласні співробітники одержують від держави гарантії звільнення від відбування покарання або його значного пом'якшення. Гарантами стають посадові особи, які підписали з інформаторами відповідні угоди, – державний прокурор чи його заступник [2, с. 87–88].

Зазначимо, що у США понад 85% тяжких злочинів розкриваються ФБР за допомогою громадян, які беруть участь у негласному документуванні. В одному з рішень Верховного Суду США констатується, що використання таємних викривачів або агентів є законною і правильною практикою правозастосовних органів та виправдовується інтересами громадян [11, с. 46].

Зважаючи на викладене, раціонально унормувати на законодавчому рівні можливість та розробити дієвий механізм звільнення конфідентів, які є підозрюваними у провадженнях щодо інших кримінальних правопорушень, від відбування покарання або його пом'якшення у разі надання ними реальної допомоги у виявленні, попередженні чи розслідуванні терористичних кримінальних правопорушень.

У деяких країнах ЄС, негласне співробітництво можна використовувати тільки при розслідуванні певних видів злочинів. Наприклад, у Румунії та Португалії – це розповсюдження наркотиків; у Франції та Італії – розповсюдження наркотиків, фальшивомонетництво; у Бельгії, Нідерландах, Норвегії та Словенії – розповсюдження зброї та вибухівки.

В окремих державах використання негласного апарату чітко визначено спеціальним законом, приміром, в Німеччині [12, с. 139]. З урахуванням наведеного, слід констатувати: використання конфідентів в діяльності правоохоронних органів є усталеною практикою, як в Україні, так і за кордоном. Його ефективність на сьогодні, в тому числі, у протидії терористичним кримінальним правопорушенням не викликає сумніву.

З огляду на досвід країн ЄС щодо негласного співробітництва, в національному законодавстві за аналогією варто унормувати повноваження слідчого на встановлення конфіденційного співробітництва при розслідуванні терористичних кримінальних правопорушень. Також необхідним є розроблення окремого Закону України «Про конфіденційне співробітництво», в якому доцільно сформулювати визначення поняття «конфіденційне співробітництво».

Пропонується використати узагальнену дефініцію: «конфіденційне співробітництво – це негласні відносини, що встановлюються уповноваженими органами з повнолітньою дієздатною особою на засадах добровільності і конспіративності, та використовуються для

вирішення завдань кримінального провадження та оперативно-розшукової діяльності». Слідчий та працівники оперативних підрозділів вправі встановлювати та використовувати інформацію, отриману від осіб, з якими встановлено конфіденційне співробітництво, при розслідуванні терористичних кримінальних правопорушень.

Крім того, в рамках вказаного закону необхідно визначити підстави та порядок встановлення, оформлення та завершення конфіденційного співробітництва, визначення прав та обов'язків суб'єктів, компенсації матеріальних витрат та надання винагород, звільнення конфідентів від відбування покарання або його пом'якшення в разі їх реальної допомоги у виявленні, попередженні чи розслідуванні терористичних кримінальних правопорушень, тощо.

Таким чином, національна правоохоронна система повинна досконало вивчити та взяти на озброєння позитивний іноземний досвід у сфері конфіденційного співробітництва, у тому числі при розслідуванні терористичних кримінальних правопорушень. Вказаний підхід сприятиме підвищенню рівня теоретичних знань та вдосконаленню прикладних навичок компетентних представників правоохоронних органів України.

Також необхідно сприяти гармонізації вітчизняного кримінального та кримінального процесуального законодавства з міжнародними та європейськими нормами, а це, безумовно, вимагає комплексного дослідження всього спектра ключових питань щодо проблематики інституту НСРД, у тому числі, узагальнення, систематизації та критичного аналізу доктрин, концепцій та поглядів у цій галузі, з урахуванням новітніх змін у чинному законодавстві та тенденцій правозастосовної практики.

Регламентация використання конфіденційного співробітництва надасть можливість структурування релевантних правових норм та слугуватиме підґрунтям для розробки (вдосконалення) актуальних відомчих інструкцій правоохоронних органів щодо використання негласного апарату у протидії злочинності, і зокрема, терористичним кримінальним правопорушенням.

Перспективами подальших наукових досліджень є формулювання конкретних пропозицій до законодавства, яким врегульовано правовідносини конфіденційної співпраці, та щодо потенційного нормативного закріплення конфіденційного співробітництва, передбаченого ст. 275 КПК, як самостійної НСРД при розслідуванні терористичних кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Салтиков С.М. До питання визначення понятійного апарату при використанні конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. 2020. № 2. Частина 3. С. 139–146. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/805366d8-1beb-4959-8a60-305e4417463a/content>.
2. Грібов М.Л., Козаченко О.І. Міжнародний досвід правового регулювання негласного співробітництва. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 3 (112). С. 83–97. URL: [https://lawscience.com.ua/web/uploads/pdf/SJNAIA_2019_24\(3\)_83-97.pdf](https://lawscience.com.ua/web/uploads/pdf/SJNAIA_2019_24(3)_83-97.pdf).
3. Кудінов С.С., Шехавцов Р.М., Дроздов О.М., Гриненко С.О. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні : навч.-практ. посіб. 3-є вид., розшир. та доповн. Харків : Оберіг, 2018. 540 с.
4. Тагієв С.Р., Пузирьов М.С., Івашко С.В. Негласні слідчі (розшукові) дії в умовах війни: окремі теоретичні та практичні аспекти. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 1. С. 454–459. URL: <http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/05/81.pdf>.
5. Кудінов С.С., Шехавцов Р.М. Щодо законодавчого визначення конфіденційного співробітництва. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 377–380. URL: http://lsej.org.ua/9_2023/91.pdf.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України / за заг. ред. В. Гончаренка, В. Нора, М. Шумила. Київ : Юстініан, 2012. 1224 с.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

8. Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 01.12.2021 р., справа № 501/740/18, провадження № 51-3586км21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101754409>.

9. Тагісв С., Гекова Ю. Особливості використання інформації, отриманої внаслідок конфіденційного співробітництва, під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 18 листопада 2016 р.). С. 360–363.

10. Тализіна Я.О. Нормативне забезпечення та реалізація конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні : дис. ... доктора філософії. Харків, 2022. 307 с. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2022/09/Тализіна-Я_дисертація.pdf.

11. Козаченко О.І. Закордонний досвід та національне правове регулювання забезпечення безпеки суб'єктів системи негласних слідчих (розшукових) дій. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2018. № 1. С. 43–62. DOI: 10.32689/2617-9660-2018-1-1-43-62. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/expert/article/view/1463/2476>.

12. Мацак В.В. Міжнародний досвід використання негласного апарату з метою виконання спеціального завдання. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»* (December 13, 2024; Zurich, Switzerland). С. 137–141. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-13.12.2024.029>.

